

14. september 2019

Strokovna žirija 10. bienala lutkovnih ustvarjalcev Slovenije v sestavi: Blaž Lukan (predsednik), Daniel Demšar in Kalle Nio si je v dneh od 11. do 14. septembra ogledala vse tekmovalne, pa tudi veliko večino spremljevalnih predstav oz. prireditev letošnjega bienala. Na svojem zaključnem zasedanju je podelila vse predvidene nagrade, odločitve je sprejela soglasno.

Člani žirije ugotavljamo, da je bil izbor za letošnji bienale kvaliteten, čeprav – razumljivo – raznolik. To je odločitve za nagrade po eni strani olajšalo in po drugi strani otežilo. V izboru se je namreč dokaj jasno pokazalo nekaj izstopajočih predstav, čeprav se je včasih izkazalo tudi, da jih je med seboj težko enakovredno primerjati. Kljub temu je žirija mnenja, da se je v uprizoritvah, ki jih je nagradila, pokazala kvaliteta, ki presega zgolj ozko pojmovanje lutkovnega gledališča oz. lutkovnega kot takega, temveč so prepričale s svojo primarno in izvorno gledališko kreativno močjo. To pa je tudi ena od bistvenih kvalitete lutkovnega gledališča: črpati svoj izvorni naboj iz lutkovne specifikke, iz mišljenja lutkovnega kot takega, ohranjati ga in ne kloniti pod pritiski drugih estetsko ali medijsko atraktivnejših praks, hkrati pa se z njimi povezovati, kombinirati in jih presegati.

Sodobno razumevanje lutkovnega se pravzaprav pred ničemer ne ustavi – in to lepo dokazuje nekaj najizrazitejših predstav na letošnjem bienalu. Še posebej ne, če je z njim soočen mlad in nadarjen ustvarjalec, najsi bo režiser, avtor likovne podobe ali igralec oz. animator. Vse je lahko lutka in lutka je lahko vse, pa čeprav navsezadnje lutke kot take sploh ne omenjamo več in najdemo zanjo druga, nova imena. Letošnji bienale je ponudil vrsto novih, zanimivih imen, ki suvereno vstopajo v svet gledališča, kar je bilo tudi eno od vodil pri podeljevanju nagrad.

Letošnji bienale je na trenutke izrazito pokazal na možnost, ki jo ponuja novo uprizarjanje »starih«, klasičnih, tradicionalnih tem: namreč na možnost nove aktualizacije in rekontekstualizacije, na to je opozoril zlasti tuji član žirije. Takih predstav je bilo v programu kar nekaj – in to bo ponovno bolj razvidno po razglasitvi nagrajencev. To je pot, ki ni nova, vsekakor pa enakovredna drugi, tudi na

letošnjem festivalu prisotni možnosti, namreč pogosti snovalni naravi uprizoritvenih besedil, ki na ta način pravzaprav postajajo lutkovna besedila nove dobe.

Za konec žirija ponavlja ugotovitev, izrečeno že na letošnjem bienalskem strokovnem posvetu o prostorih lutkovnega raziskovanja, namreč o (ne)zastopanosti neinstitucionalne lutkovne scene na bienalu. Kljub vsem logičnim in dovolj prepričljivim pojasnilom glede stanja na tej sceni in kljub očitnemu povezovanju neinstitucionalnih lutkovnih ustvarjalcev z institucijami pa na posebno skrb za ta krog ustvarjalcev ne bi smeli pozabiti, saj je v določenih preteklih obdobjih ravno ta krog prinašal v slovensko lutkovno umetnosti prepotrebno svežino, inovacijo in drznost. Le na ta način pa se lahko lutkovna scena obnavlja in ostaja relevanten del naše ožje in širše kulture.

Nagrade 10. bienala lutkovnih ustvarjalcev:

Grand prix

Nekje drugje

v produkciji Lutkovnega gledališča Ljubljana

Predstava *Nekje drugje* s svojim naslovom zapelje: ne drugje, temveč prav tukaj se lahko ponovi žalostna zgodba o prijateljstvu deklice in psa v času vojne. To prijateljstvo je uprizorjeno na prvi pogled preprosto, v dialogu med pripovedovalko in animiranim likom. V resnici pa se v ozadju te preprostosti skriva izjemen angažma vrste sodelavcev, od piscev besedila do poznavalcev sodobnih tehnologij, ki vsi združijo svoje kreativne potenciale v želji po etični in zlasti čustveni mobilizaciji gledalca. To jim nedvomno uspe in *Nekje drugje* je uprizoritev, ki dokazuje, da raba sodobne tehnologije v gledališkem mediju ne pomeni nujno gledalčeve potujitve, in da je zlasti močna in avtentična izhodiščna ideja tista, ki združi vse uprizoritvene, najsi bo tradicionalne ali sodobne, literarne ali gledališke elemente v učinkovito celoto.

Nagrada za najboljšo režijo

Tin Grabnar za režijo uprizoritev *Nekje drugje* in *Martin Krpan*

v produkciji Lutkovnega gledališča Ljubljana

in uprizoritve *Snežna kraljica*

v produkciji Lutkovnega gledališča Maribor

Tin Grabnar je v treh režijah, izbranih za letošnji bienale, dokazal, da je lutkovni medij prostor, v katerem lahko idealno izrazi svojo gledališko poetiko. Ta ni enoznačna in je od režije do režije različna, vse pa druži široko in sodobno razumevanje lutkovnosti, gledališka svežina in inventivnost, sposobnost kreativnega angažmaja sodelavcev in svojevrstna občutljivost tako za estetske kot človeške razsežnosti izbranih tem. V uprizoritvi *Nekje drugje* je tako pretresljivo pripoved o prijateljstvu v času nasilja in zla uprizoril karseda ekonomično, domala minimalistično, na ta način pa do skrajnosti intenziviral njen emotivni naboj. Njegova režija posodobljene slovenske klasike *Martin Krpan* kar kipi od igrivih domislic in gegov, pri čemer ponudi gledalcu vpogled tudi v zakulisje, a brez škode, da bi s tem izgubil primarni

učinek odrske dinamike. V režiji *Snežne kraljice* pa je klasično Andersenovo pravljico uprizoril tako, da je poudaril njeno zvočno podobo, na ta način pa toliko bolj aktiviral domišljijo mladega gledalca.

Nagrada za animacijo in igro

Gašper Malnar, Miha Arh in Filip Šebšajevič za vloge v uprizoritvi *Seansa Bulgakov*

v produkciji Lutkovnega gledališča Ljubljana

Trio igralcev v *Seansi Bulgakov* je intenziven od začetka do konca te variacije na Bulgakovovo temo. Vse, kar počne, počne brez preostanka in maksimalno predano, pri tem pa nenehno ohranja nadzor nad predstavo, ki v resnici raste iz v kreativnega kaosa. Nič jim ni tuje: identifikacija in ironija, parodija in suspenz, eksaltacija in poezija, za vse to pa praviloma zastavljajo svojo celovito prezenco. Še zlasti fizično, ki je ne morejo ustaviti nikakršne ovire, niti tiste, izvirajoče iz Bulgakovovega mitskega teksta, niti prostorske. Njihova igra je kolektivna v najlepšem pomenu besede, in najmočnejše pride do izraza v zaključnem skupinskem songu: nekakšni himni osvoboditve.

Nagrada za animacijo in igro

Asja Kahrmanović Babnik za vlogo v uprizoritvi *Nekje drugje*

v produkciji Lutkovnega gledališča Ljubljana

Asja Kahrmanović Babnik je v svoji interpretaciji deklice s psičkom hkrati deklica in dekle, ženska in človeško bitje kot tako, ki skuša preživeti v svetu, v katerem se znajde po volji krute usode. Njeno poreklo ni jasno določeno, a ga lahko gledalec brez težav poveže z različnimi tako zgodovinskimi kot današnjimi okolji, kjer se odvijajo podobne, pogosto še bolj žalostne zgodbe. Asja ima na odru poleg igralskih še druge naloge, saj s svojim igranjem omogoča nemoteno delovanje tehnoloških rešitev. V tem je karseda suverena, čeprav nenehno ohranja tudi svojevrstno krhkost, ki gledalca napeljuje na misel, da na odru sledi njeni lastni zgodbi, zato pa se z njo še toliko lažje poistoveti.

Nagrada za celostno likovno podobo

Matija Medved za uprizoritev *Nekje drugje*

v produkciji Lutkovnega gledališča Ljubljana

Matija Medved je avtor likovne podobe uprizoritve in soavtor stop motion animacije. Preprosta kredna risba na šolsko tablo tako rekoč pred gledalčevimi očmi oživi v duhovito in prepričljivo podobo psička, s katerim komunicira protagonistka. Kreda je sredstvo za kreacijo in hkratno animacijo tudi nekaterih drugih likov in prizorišč v pripovedi, in možnost hitrega risanja in brisanja narisane pripomore k učinkoviti dramaturški dinamiki uprizoritve. Sivina uprizoritvenega prostora kot celote pa na gledalca učinkuje kot nekakšno nevtralna projekcijska površina, na katero lahko sam projicira svoja občutja, strahove in spoznanja ob spremljanju predstave.

Posebna nagrada za zvočno podobo uprizoritve

Peter Kus za avtorstvo glasbe, zvočil in zvokov v uprizoritvi *Snežna kraljica*

v produkciji Lutkovnega gledališča Maribor

Peter Kus je v zasedbi uprizoritve *Snežna kraljica* naveden kot avtor glasbe, čeprav je njegova vloga pri njej širša. Skupaj s sodelavci je namreč tudi avtor zvočil in njene celovite zvočne podobe. Različni duhoviti, inventivni in nepričakovani predmeti v rokah obeh izvajalcev, Barbare Jamšek in Miha Bezeljaka, ter ob pomoči tehnoloških pripomočkov, zaživijo kot instrumenti, ki ustvarjajo bogato in sugestivno zvočno sliko, ta pa v resnici »nadomesti« vizualno. Oziroma: ustvarjanje zvokov postane v uprizoritvi njena vzporedna vsebina, ki ne zamegli njenega izvirnega sporočila, ravno nasprotno: omogoči mu da ga gledalec občuti še bolj živo, tako rekoč zdaj in tukaj.

Posebna nagrada za prostorsko umestitev in celostno vizualno podobo uprizoritve

Silvan Omerzu za uprizoritev *Besede iz hiše Karlstein*

v produkciji Lutkovnega gledališča Maribor, Umetnostne galerije Maribor in Umetniškega društva Konj

V ospredju *Besed iz hiše Karlstein* Silvana Omerzuja je prostor, kamor je umeščeno posvečeno, a vendar zemeljsko, na trenutke erotično strastno, na trenutke privzdignjeno kontemplativno dogajanje poezije Berte Bojetu – Boete. Pravzaprav uprizoritev postreže s celo vrsto različnih prostorov, najsi bo dvo- ali tridimenzionalnih, ki odpirajo prostor še novi, četrti dimenziji, ki pa jo mora v sebi odkriti gledalec. Silvan Omerzu v uprizoritvi sledi svoji prepoznavni poetiki, ki pa je v *Hiši Karlstein* nenavadno upravljiva, zrela in zazrta v možnost preživetja (v) skupnosti.

Posebna nagrada za dramaturgijo

Mateja Bizjak Petit za uprizoritev *Misterij sove*

v produkciji Lutkovnega gledališča Ljubljana in TJP – Centre Dramatique National d'Alsace, Strassbourg

Čeprav je težko ločiti dramaturško delo od uprizoritvene celote, v uprizoritvi *Misterija sove* ne moremo spregledati občutka za red, natančnost v konceptualni zasnovi različnih ravni uprizoritve in nadzoru njene uprizoritvene ekonomije. Mateja Bizjak Petit sledi tako izvirnemu kot novemu uprizoritvenemu kontekstu te klasične postavitve, skupaj z režiserjem bdi nad izmenjavo uprizoritvenih perspektiv, jasno razmejuje in nato povezuje animacijske in igralske, lutkovne in tehnološke, likovne in zvočne segmente ter – ne nazadnje – po prostoru varno vodi tudi gledalca in mu s tem pripravi intenzivno gledališko doživetje.

Posebna nagrada po presoji žirije za rekontekstualizacijo uprizoritve

Ustvarjalni kolektiv uprizoritve *Misterij sove*

v produkciji Lutkovnega gledališča Ljubljana in TJP – Centre Dramatique National d'Alsace, Strassbourg

Klemenčičev *Sovji grad* zaživi v na novo kontekstualizirani uprizoritvi z naslovom *Misterij sove* in novo soavtorico besedila kot živo in aktualno lutkovno gledališče. To kljub umestitvi v novi, na prvi pogled zelo tehnični prostor, staremu ne dela sile, ravno nasprotno, daje mu možnost, da se do kraja razživi, da prestopi iz muzeja v sedanost in nagovori današnjega gledalca. Nov uprizoritveni kontekst uprizoritvi poleg režiserja Renauda Herbina najmočneje zagotavljata njena protagonista, Maja Kunšič in Iztok Lužar. Uprizoritev je v rabi sredstev izjemno občutljiva, natančna in premišljena, na prvi pogled

spoštljiva, vendar neprizanesljiva v soočenju preteklega in sedanjega, ki kulminira v fascinantni zaključni sceni.

